

Особливості вивчення суспільних дисциплін у загальноосвітніх навчальних закладах у 2015/2016 навчальному році

У цьому році після громадського обговорення та розгляду Колегією Міністерства шкільні навчальні програми зі змінами були затверджені наказами МОН та розміщені на сайті за таким посиланням: (<http://iitzo.gov.ua/serednya-osvita-navchalni-prohramy/>). Тому вивчення навчальних дисциплін освітньої галузі «Суспільствознавство» у 2015/2016 навчальному році будуть пов'язані, першою чергою, зі змінами, внесеними до навчальних програм, їх розвантаженням і врахуванням вікових особливостей розвитку дитини.

Історичний компонент

Відповідно до цього, учні **5–7-х класів** загальноосвітніх навчальних закладів вивчатимуть історію за новою навчальною програмою (наказ МОН України від 06.06.2012 р. № 664), де передбачено навчання курсу «Історія України. Вступ до історії» у 5 класі в обсязі 35 годин, інтегрованого курсу зі стародавньої історії України та світу у 6 класі в обсязі 70 годин, курсів «Всесвітня історія» (35 годин) та «Історія України» (37 годин).

МОН звертає увагу на те, що у **5 класах** і надалі можна користуватися однією із двох рекомендованих програм: «Вступ до історії. Пропедевтичний курс» (К., Перун, 2005) та «Історія України (Вступ до історії)» (К., Видавничий дім «Освіта», 2013). Вчителі, які працюватимуть за програмою в редакції 2005 р., можуть користуватись підручниками, що вийшли друком у 2010 році - «Вступ до історії України» (автори Власов В., Данилевська О.) та «Вступ до історії України» (автор Мисан В.). Вчителі, які оберуть програму у редакції 2013 р., можуть використовувати підручники, що вийшли друком у 2013 році - «Історія України (Вступ до історії) під авторством Власова В. (видавництво «Генеза») та авторів Пометун О., Костюк І., Малієнко Ю. (видавництво «Освіта»).

Для навчання історії у **6 класі** МОН рекомендує підручники (наказ МОН України від 07.02.2014 № 123): «Всесвітня історія. Історія України» - автори Бандровський О. Г., Власов В. С., «Всесвітня історія. Історія України» - автори Пометун О. І., Мороз П. В., Малієнко Ю. Б.

Семикласники у новому навчальному році працюватимуть за новим Державним стандартом, курс історії для учнів **7 класу** буде логічним продовженням історії стародавнього світу, першим систематичним курсом вітчизняної історії. До них висуваються складніші вимоги: робота із історичними картами, засвоєння і використання понять і термінів, усвідомлення різниці між такими елементами змісту як подія, явище, процес.

У курсах історії для 7 класу продовжена практика роботи над новим типом уроку історії – практичними заняттями, а також передбачено комбіновані уроки узагальнення і тематичного оцінювання, на яких учитель може поєднувати обидва дидактичні завдання.

МОН звертає увагу вчителів на те, що у новій редакції програми з **історії України для 7 класу** змінено назви та теми у I, II і III розділах.

У програмі зі **всесвітньої історії для 7 класу** збережено основні структурні одиниці програми 2013 року. Натомість, вилучено оглядові уроки, за рахунок змісту скорочено декілька тем, окремі уроки перенесено в інші теми або переструктуровано, змінено теми окремих практичних занять (дивіться рекомендації МОН на 2015/2016 н. р. від 26.06.2015 р. № 1/9-305).

Підручники для 7 класу навчальні заклади обирають самостійно. За цим посиланням http://ua.lokando.com/portal/statpage.php?id=common&page=textbook_7_for_teachers подано підручники для 7 класу, які пройшли експертизу.

Курси історії України і всесвітньої історії учнями **8–9 класів** вивчаються хронологічно-послідовно за проблемно-тематичним підходом. У цьому навчальному році чинною є навчальна програма «Історія України. Всесвітня історія. 5–9 класи» (К., Перун, 2005), яка не передбачає проведення практичних занять у цих класах. Однак, при збереженні нині існуючих підходів до навчання історії, вони матимуть місце у наступні роки. Після кожної теми передбачено урок узагальнення і резервний урок.

Для **10–11 класів** рівня стандарту та академічного рівня чинними є програми «Історія України. 10–11 класи» (52 години на рік, 1,5 години на тиждень) авторів Пометун О. І., Гупана Н. М., Фреймана Г. О.; для класів історичного профілю чинними є програми «Історія України. 10–11 класи» (140 годин на рік, 4 години на тиждень) авторів Кульчицького С. В., Лебедевої Ю. Г.

Для вивчення всесвітньої історії діючими є програми «Всесвітня історія. 10–11 класи (рівень стандарту/академічний рівень)» колективу авторів під керівництвом Ладиченко Т. В. Програма розрахована на 35 годин на рік (1 година на тиждень).

Для класів історичного профілю діючою є програма зі всесвітньої історії (автори Ладиченко Т. В., Черевко О. С., Камбалова Я. М.), що розрахована на 3 години на тиждень (по 105 годин на рік у 10 та 11 класах).

Учитель при організації навчального процесу також повинен дотримуватися синхронності у навчанні курсів історії України, всесвітньої історії.

Суспільствознавчий компонент

У 2015-2016 навчальному році учні **9-х класів** шкільний предмет **«Правознавство»** вивчатимуть за програмою «Правознавство. Практичний курс», що розміщена на офіційному сайті Міністерства освіти і науки України. До програми, що була прийнята в 2008 році, внесено зміни. Години на нові теми виділено за рахунок скорочення та переструктурування навчального матеріалу із вилученням деяких тем.

Відповідно до змісту розвантаженої програми відредаговано й вимоги до навчальних досягнень учнів. В окремих темах зменшено їх обсяг. Крім того, пропонується додати одну годину на узагальнення (після розділу III) та проводити уроки узагальнення в формі практичних занять.

Для **10 класів** всіх профілів (окрім правового) на вивчення правознавства відводиться 35 годин на рік (1 год. на тиждень), а для правового профілю – 3 години на тиждень. Чинними є програми, що вийшли друком у 2010 році (К.: Поліграфкнига, 2010) авторів Котюка І. І. та Палійчук Н. Й.

Для класів правового профілю чинною є програма авторів Ремех Т. О., Ратушняка С. С. «Правознавство. 10–11 класи (профільний рівень)». Програма розрахована на 105 годин протягом навчального року (3 години на тиждень) та охоплює 10–11 класи.

У новому навчальному році продовжується вивчення предмета **«Людина і світ»**. Для рівня стандарту, академічного рівня у 10 класі на вивчення предмета «Людина і світ» відводиться 17 годин на рік (0,5 годин на тиждень), а профільного рівня – 35 годин на рік (1 година на тиждень). Чинними є програми: «Людина і світ. 11 клас (рівень стандарту, академічний рівень)» та «Людина і світ. 11 клас (профільний рівень)» авторів Ладиченко Т. В., Бакки Т. В., Марголіної Л. В.

Для вивчення **філософії** діючими залишаються програми «Людина і світ. 11 клас», «Філософія. 10-11 класи», (К.: Поліграфкнига, 2010).

Деякі зауваги до вивчення суспільних дисциплін

У разі потреби загальноосвітній навчальний заклад вносить до навчального плану **спецкурси** історичного або суспільствознавчого напрямку, які фіксуються окремими записами в журналі (або окремому журналі), а навчальні досягнення учнів оцінюються за відповідними критеріями. Рішення щодо оцінювання навчальних досягнень учнів приймається загальноосвітнім навчальним закладом (рішенням педагогічної ради).

Всі програми курсів **інваріантної складової** освітньої галузі «Суспільствознавство» розміщені на офіційному сайті Міністерства освіти і науки України, видрукувані окремими брошурами й опубліковані у фаховому журналі «Історія та суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання», починаючи з 2011 року (№ 7-8), та за наступні роки.

Навчально-методичне забезпечення, рекомендоване МОН до використання в навчальних закладах, зазначено у Переліках навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, розміщених на офіційному веб-сайті Міністерства (www.mon.gov.ua).

Також залишаються актуальними методичні рекомендації МОН щодо організації навчально-виховного процесу і вивчення базових дисциплін попередніх років. Тексти методичних рекомендацій розміщені на сайті МОН (<http://old.mon.gov.ua/ua/often-requested/methodical-recommendations>)

Дозволяється використовувати підручники з відповідним грифом Міністерства, що видані в попередні роки, враховуючи при цьому зміни у програмах.

Щодо **додаткової навчально-методичної літератури**, то вчитель вільний у її виборі й може застосовувати таку, що найкраще реалізовує його методику навчання.

Готовність вчителя до змін та нововведень

Зміни у навчальних програмах із вивчення суспільних дисциплін пов'язані із змінами у суспільно-політичному житті держави, котрі визначають нинішню історичну епоху. Вони є основними, найсуттєвішими і поступово повинні призвести до об'єктивної подачі і викладу історичного матеріалу учням, адже перемога Революції гідності, прийняття пакету Законів щодо декомунізації суспільного життя сформували умови для відновлення історичної правди про Другу світову війну, давню і новітню історію України тощо.

Завдання вчителів суспільних дисциплін усвідомити нові предметні та професійні знання, зосередитись на їх новому розумінні, відобразити на уроках об'єктивну історію із використання регіонального компоненту та продовжувати цю роботу в позаурочний час.

Історія рідного краю повинна доповнювати та розширювати розуміння історії України у контексті історичного процесу; із учнями необхідно продовжувати організацію нових досліджень щодо регіональної історичної спадщини.

Оскільки держава поставила перед освітою вагоме завдання - привести структуру суспільствознавчої освіти у відповідність до питань щодо відновлення та збереження національної пам'яті Українського народу і декомунізації суспільного життя, то пріоритетним завданням для вчителів на новий навчальний рік постає питання приведення у відповідність до

трактувань української та світової історичної науки інформаційні та методичні куточки в школах, переглянути підходи з організації діяльності музеїв історичного профілю, щоб не створювати перекис у подачі інформації.

Особливої уваги і допомоги сьогодні потребує проблема проведення реекспозицій шкільних музеїв історичного профілю, у яких зафіксоване тоталітарне минуле України. А саме, питання уточнення або зміни назви музеїв чи окремих їхніх розділів та їх нове змістове наповнення.

Нормативно-законодавчі документи щодо вказаних питань будуть розміщені у навчально-методичному розділі «Історія, правознавство та суспільні дисципліни» сайту ДОШПО.

Навчально-виховний процес через викладання суспільних дисциплін у новому 2015/2016 н. р. потрібно наповнити вирішенням таких проблем, як формування у юних громадян України патріотизму, національної свідомості, активної життєвої позиції; розкриття шляхів інтеграції в українське суспільство національних меншин і корінних народів, котрі проживають на території Дніпропетровщини; вивчення різноманітності їх культур та природи взаємодії між собою, можливістю трансформації міжетнічної культури у специфіку нашого регіону.

Основним критерієм добору змісту та методики навчальних історичних суспільствознавчих матеріалів повинні бути загальнолюдські цінності як вчителя історії, такі як: толерантність, повага до прав людини, взаєморозуміння, солідарність, свобода, громадянська відповідальність та професійність.